

ADALET DİVANI KARARI

14 KASIM 1989

"TÜRKİYE'YE ÖZEL YARDIM ÇERÇEVESİNDE FİNANSMAN PROJESİ"

Çev.: Sevgi Gençay İNECİ*

Esas No: 30/88

Dışişleri Bakanlığında uzman kâtip Bay G. Kranidiotis tarafından temsil edilen, üniversite'de Profesör Bay S. Perrakis ile Dışişleri Bakanlığı Avrupa Topluluğu Servisinde uzman Bay S. Zisimopovlos ve de Dışişleri Bakanlığı Avrupa Topluluğu Çekişmeli Yargı Servisi Üyesi Bayan C. Samonis'in hazır bulunduğu; ikamet yeri olarak Yunanistan Cumhuriyetinin Luxemburg Konsolosluğu Val Sainte Croix sokağı 117 no'yu belirten Yunanistan Cumhuriyeti, davacı olarak;

Avrupa Topluluğu Komisyonu Hukuk Servisinde görevli Bay P.J. Kuiper tarafından temsil edilen; Atina barosunda Avukat Bayan S. Afendras'ın hazır bulunduğu, ikamet yeri olarak Komisyonun Hukuk Servisi Üyesi Bay G. Kremli's'in Luxemburg Centre Wagner'deki ikametgahını belirten Avrupa Topluluğu Komisyonuna karşı açtığı davada Komisyonun, 17 Kasım ve 10 Aralık 1987 tarihinde kabul ettiği, Türkiye'ye özel yardım çerçevesinde finansman projeleri ile ilgili üç kararının Adalet Divanı tarafından iptalini istemiştir.

DİVAN

Bay O. Due'nin başkanlığında, Sir Gordon Slyyn, Bayan C.N. Kakouris, Bay F.A. Shockweiler ve Bay Zuleeg'ten oluşan Oda Hakimleri ile Bayan T. Koopmans, Bay G.F. Mancini, Bay R. Joliet, Bay T.F. O'Higgins, Bay J.C. Maitin Ho de Almeida, Bay G.C. Rodriguez Iglesias, Bay F. Grevisse ve Bay Diez de Velasco'dan oluşan yargıçlar,

* Araştırma Görevlisi, Marmara Üniversitesi, Avrupa Topluluğu Enstitüsü.

Kanun Sözcüsü: Bay G. Tesaro

Zabıt Katibi: Bay J.G. Giraud

mahkeme dosyasını incelemiş, 25 Nisan 1989'da yapılan duruşmayı takiben, 4 Temmuz 1989 tarihli oturumda Kanun Sözcüsünün Mütalaasını dinledikten sonra, işbu kararı almıştır,

Karar No: 30/88

K A R A R

1. 27 Ocak 1988 tarihinde Yunanistan Cumhuriyeti, Mahkeme kalemine gönderdiği bir dilekçe ile, Komisyonun 17 Kasım ve 10 Aralık 1987 tarihlerinde Türkiye'ye özel yardım çerçevesinde finansman projeleri ile ilgili üç kararının AET Anlaşmasının 173. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak iptalini istemiştir.

2. 1979 yılında Topluluk, Türkiye lehine, işbirliği çalışmalarını finanse etmek üzere özel bir girişimi - hibe yoluyla iki yılda 75 milyon ECU - başlatmaya hazır olduğunu bildirmiştir. Türkiye - AET Ortaklık Konseyi, Topluluğun 75 milyon ECU'lük özel yardım talebini ele almış ve yardımın işleme konması ile ilgili koşulları belirlemiştir. (Ortaklık Konseyinin 2/80 sayılı kararı). Karar metni şu şekilde kaleme alınmıştır:

1. Topluluk tarafından Türkiye'ye verilen 75 milyon Avrupa Para Birimi tutarındaki özel yardımın işleme konması için, Topluluk ve Türkiye, Ortaklık Konseyi bünyesinde işbirliği yapacaktır.

2. Türkiye özgün projeleri için doğrudan, bu özel yardımın kullanılmasında Topluluğun Ortaklık Konseyindeki degelasyonu tarafından tesbit edilen kriterler ışığında inceleme yapacak olan Komisyona başvuracaktır.

3. Topluluk Türkiye'ye, belirtilecek sürede bilgi verecektir.

4. Ortaklık Konseyi yardımın işleyişini izleyecek, bu amaçla, taraflardan birinin isteği üzerine toplanacaktır.

5. İşbu karar 1 Temmuz 1980 de yürürlüğe girecektir.

3. Konseyin 30 Haziran 1980 tarihli toplantı tutanağında yer alan 2/80 sayılı kararın işleme konması ile ilgili Konsey deklarasyonu, uyarınca, Konsey projelerin kabulü ile ilgili prosedürün, Akdeniz ülkeleri ile imzalanan mali protokollerin işleme konulmasında da uygulanacağını kabul etmiştir.

Bu "ad hoc prosedür", bu amaçla kurulmuş ad hoc grupta oybirliği ile kabul edilecek ve sadece Komisyon ve Avrupa Yatırım Bankası tarafından gönderilen finansman projelerinin kabul edilebileceğini öngörmektedir. İlk üç proje, Özel Yardım Başlığı altında Komisyon tarafından hazırlanmış ve Temmuz 1981'de ad hoc prosedüre göre kabul edilmiştir.

4. Topluluk 1981 yılı sonunda, Türkiye'de iç politikadaki gelişmeleri dikkate alarak, ilişkilerini, özelliklerini, özellikle mali işbirliği alanındaki ilişkilerini dondurma kararı almıştır.

46 milyon Ecu'luk yardım angajmanından sonra özel yardım askıya alınmıştır. Geriye 29 milyonluk kısım kalmıştır.

5. Topluluk ile Türkiye arasındaki ilişkilerin 1986 yılında tekrar ele alınmasından sonra, Komisyon Türkiye'yi, özel yardım çerçevesinde yeni kredi angajmanları ile finanse edilmeye elverişli projeler sunmaya davet etti. Bu çağrıya Türkiye cevap verdiği sırada, Komisyon, Akdeniz ülkeleriyle yapılan mali protollerin işletilmesiyle ilgili projelerin kabulünde ad hoc prosedürün artık uygulanmadığını biliyordu. Çünkü bu arada Konsey 22 Aralık 1986'da, Toplulukla Fas, Tunus, Cezayir, Mısır, Lübnan, Ürdün, Suriye, Malta ve Kıbrıs'la ilgili mali ve teknik işbirliğini içeren protoller konusunda 3973/86 sayılı tüzüğü kabul etmişti. (JO L 370, S. 5).

6. Bu yeni tüzük kabul edilirken, Konsey ve Komisyon bunun "Tüzük kapsamı dışında kalan diğer mali protokoller için hiçbir şekilde bir emsal oluşturamayacağını" ve "diğer protokoller için özgün niteliklerine göre karar alınacağı" nı bildirmişlerdir.

Bununla birlikte Komisyon Akdeniz ülkelerinin kalkınma projeleri çerçevesinde edindikleri tecrübelerden yararlanmak gerektiğini ve sonuç olarak 3973/86 sayılı tüzüğün "6. madde Komitesi" "Üyeleri" olarak bu ülkelere danışılması kararını aldı, (bu komitenin prosedürlerini uygulama zorunluluğu olmadan),

7. Komisyon Türkiye için üç projeyi "6. Madde Komitesinin gündemine aldı; Türkiye AET Business - week projesi, Orta Akdeniz Kıyı Bölgesinde sıtmaya karşı mücadele projesi, ve Batı Anadolu da jeotermik enerjinin işletilmesi projesi, Yunan delegasyonunun izlenen prosedürün yasal olmadığı yolundaki itirazlarına rağmen, projeler Komite Üyelerinin, nitelikli çoğunlukla uygundur görüşünü almıştır. 17 Kasım ve 10 Aralık 1987'deki kararlarla, Komisyon özel yardım başlığı altındaki bu projelerin finansmanını kabul etmiştir.

8. İhtilafın daha geniş açıklaması, davanın seyri ve tarafların ortaya koyduğu deliller dava dosyasında mevcuttur. Aşağıda, dava dosyası mahkemenin kararını vermesine yardımcı olduğu ölçüde ele alınacaktır.

9. Yunanistan Cumhuriyeti iddiasını dört nedene dayandırmaktadır; Yasal temelden yoksunluk, Topluluk hukukunun ihlali, şekil hükümlerinin ihlali prosedürün ihlali ve ihtilaf konusu anlaşmaların kabulünde Komisyonun yetkisizliği.

Yasal Temelden Yoksunluk

10. Yunanistan Cumhuriyeti,

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık yaratan anlaşmanın uygulanması ve alınacak tedbirlerle ilgili 64/737 sayılı AET Anlaşmasının 2. maddesinin 1. paragrafı (JO 1964 no. 217, s. 3703) ile Türkiye AET Anlaşmasının 7 ile 22. maddelerine (JO 1964 no. 217 s. 3685) dayanarak, Ortaklık Konseyi Kararlarının uygulanabilmesi için Konseyin, Komisyona danıştıktan sonra oy birliği ile karar alması gerektiğini bildirmiştir.

Böyle bir uygulama kararı mevcut değilken Komisyonun Türkiye'de proje finansmanları yapabilmesi için hiçbir yasal dayanağı yoktur. Yunanistan Hükümetinin, bu konudaki görüşü, Hükümetler arası anlaşmanın 2. maddesinin, 1. paragrafında açık ve kesindir ve de yetkili topluluk organlarına hiçbir sapma imkânı vermemektedir.

11. Komisyon; 2. maddenin 1. paragrafının muhteviyatının, Ortaklık Konseyinin Topluluk yetkisi dahilindeki her kararının Konseye gelmesi zorunluluğunu öngörmediğini belirtir. Konseyin oybirliği şartında, Ortaklık Konseyi Kararlarının "uygulanmaları gerekli ve kaçınılmaz olduğu için" şeklinde değilde "Toplulukta uygulanmaları gerektiği takdirde" şeklinde anlaşılması gerekir. Ayrıca, Konseyin bu alandaki tecrübesi bu yorumu yapmaya son derece elverişlidir. Komisyon; 2/80 sayılı kararın; Topluluk bütçesinde yer alan kredi karşılıklarının işleme konması ile ilgili temel öğeleri kapsadığı ölçüde Türkiye'ye özel yardımla ilgili 9632 no.lu Bütçe kaleminin yasal dayanağını oluşturduğunu belirtmiştir.

12. Adalet Divanının, (son olarak 30 Eylül 1987 tarihli 12/86 sayılı (Rec. p. 3719 point 7, Demirel karar) içtihatları hatırlanırsa Konsey tarafından, anlaşmanın 228 ve 238. maddelerine uygun olarak yapılan bir anlaşma, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Topluluk hukukunun tamamlayıcı bir kısımdır.

13. Türkiye - AET Ortaklık Anlaşmasında belirlenen amaçlar ve öngörülen durumlar için, Anlaşmanın 22. maddesi Ortaklık Konseyine karar alma yetkisi tanımıştır. 2/80 sayılı kararlar ilgili olarak, Adalet Divanı daha önce 27 Eylül 1988 tarihli Yunanistan Cumhuriyeti / Konsey kararında (204/86, Rec. 1988 p. 5323) "Yardımanın işleyebilmesi Türkiye'ye tahsis edilmesi amacıyla" bir işbirliği yaratılarak bunun Ortaklık Konseyinin kurumsal yapısı içinde yer aldığını bildirmiştir. Ortaklık Anlaşmasına doğrudan bağlantısı nedeniyle 2/80 sayılı karar, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Topluluk hukukunun tamamlayıcı bir kısımdır.

14. Yunanistan Cumhuriyetinin, Ortaklık Konseyi kararlarının işletilebilmesi için Konseyin oybirliği kararının zorunlu olduğu iddiasının bu tesbitlere dayanarak incelenmesi uygun olur.

15. Ortaklık Anlaşmasının 7. maddesine göre, taraflar anlaşmadan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayacak genel ve özel tüm tedbirleri alırlar ve anlaşma amaçlarının gerçekleştirilmesini tehlikeye düşürecek tüm tedbirlerden kaçınırlar, Anlaşmanın 22. maddesine göre taraflardan herbiri Ortaklık Anlaşması kararlarını yerine getirmek üzere gerekli önlemleri alır.

16. 2/80 sayılı karar Türkiye'ye özal yardımın işleyebilmesi ile ilgili koşulları kesin olarak belirlemiştir. Bu amaçla, yardımın tutarı, Türkiye tarafından sunulacak projelerin türleri ve Komisyon tarafından bu projelerin incelenmesi ile ilgili temel öğeler kesin olarak tesbit edilmiştir. Ayrıca Ortaklık Komitesi yardımın ileyişini takip edecektir. 2/80 sayılı kararın hükümleri böylece tamamlayıcı ön tedbirlere gerek olmadan, bunların yerine getirilmesine izin vermektedir. Bu nedenle bu hipoteze göre hükümetlerarası anlaşma uygulanmayacaktır.

17. Bu nedenle Yunanistan Cumhuriyetinin birinci iddiası reddedilmiştir.

Şekil Hükümlerinin İhlali, Usul Saptırması ve komisyonun Yetkisizliği İddiaları Üzerine

18. Şekil hükümlerinin ihlali, usul saptırması ve yetkisizlik iddiasıyla, Yunanistan Hükümeti Türkiye ile ilgili üç projenin finansmanının kabulü amacıyla Komisyonu yasal olmayan bir prosedür izlemekle suçlamıştır. Bu amaçla Yunan Hükümeti, özel yardımın onaylanmasının Konseyin yetkisinde olduğunu ve 1989'daki "Centilmenlik Anlaşması'na dayanarak, hukuki anlaşmaların ad hoc prosedüre göre kabulünde Konseyin ayrıcalıklı yetkisinin

olduğunu belirtmiştir. Bu prosedür çerçevesinde Komisyonun özel yardımı angaje etmeye yetkili olması için üye devletlerin oybirliği ile karar alması gerekirdi demıştır.

19. Ayrıca Yunanistan Hükümeti, ad hoc prosedürün yerini alan 3973/86 sayılı tüzüğün sadece ilgili ülkeleri kapsadığını bununla birlikte ad-hoc prosedürün Türkiye gibi diğer ülkeler için "geçici olarak" yürürlükte kalacağını, uygulama alanı içine girmeyeceğini ve de uygulanmasının Konseyin ayrıcalıklı yetkisini gerektiren özel bir finansman tüzüğüne konu olmayacağını belirtir.

20. Komisyon, Ortaklık Konseyinin 2/80 sayılı kararının kabulü sırasında yapılan Bakanlar Konseyi deklarasyonundan doğan "Akdeniz ülkeleri ile imzalanan mali protokollerin işletilmesi usulünün yerini 3973/86 sayılı yeni tüzüğe bıraktığını, öncelikle uygulanması gereken ad-hoc prosedürün hükümsüz hale geldiğini belirtmiştir. Bununla birlikte Komisyon, 3973/86 sayılı Tüzüğün belli ülkeleri kapsayan sınırlı uygulama alanı nedeniyle olduğu gibi uygulanamayacağını bilincinde olduğunu belirtir. 3973/86 sayılı tüzüğün uygulanabilmesi için Komisyon "analoji" yoluyla "6. Madde Komitesi" üyelerine danışmayı tercih etmiştir.

21. Komisyon ayrıca, Türkiye'ye özel yardımın işleyebilmesi için özel bir tüzüğe gerek olmadığını yardımın işleyebilmesi ile ilgili tüm gerekli unsurların zaten Ortaklık Konseyinin 2/80 sayılı kararında özellikle de 2. ci paragrafına mevcut olduğunu belirtmiştir. Bundan başka, fon harcamaları ile ilgili tüm kararlar 21 Aralık 1977 tarihli finansman tüzüğünde yer almaktadır (JO L. 356 p. 1). Komisyon finanse edilecek projelerle ilgili kararlara daha sağlam bir siyasi ve iktisadi temel oluşturabilmek için, hukuken zorunlu olmasa da, "6. Madde Komitesi" üyelerinin fikrini alabileceğini de ilâve etmiştir.

22. Herşeyden önce belirtmek gerekir ki, 2/80 sayılı kararın 2. paragrafı "özgün projelerin ortaya konulmasında Türkiye bunları özel yardımın kullanılması için Ortaklık Konseyinin Topluluk delegasyonu tarafından tesbit edilen kriterler ışığında incelenecek olan Komisyona doğrudan başvuracaktır hükmünü ifade eder. Bu hükümden çıkan sonuca göre Komisyon Ortaklık Konseyinin Topluluk delegasyonu tarafından belirlenen kriterlere dayanarak yardımın kullanılış biçimi ve somut projelerinin onaylanmasında yetkilidir. Bu yetki özgün projelerin incelenmesinde özel prosedürlerin konulabilmesi imkânını verir. O halde Komisyon Konseyle olduğu gibi Üye Devletlerle de yardımın işletilmesi için gerekli her türlü fikir alışverişinde bulunabilir, uzmanlara danışabilir ve benzeri durumlarda belirli prosedürlere başvurabilir.

23. Komisyon, Akdeniz ülkelerinin kalkınma projelerinin gekirdiği tacrübelerden yararlanmak için 3973/86 sayılı tüzüğün "6. Madde Komitesi" üyelerine danışmıştır. Dava dosyasının hiçbir ögesi, Komisyonun 2/80 sayılı karar hükümlerine aykırı hareket ettiğini ve özellikle yardımın kullanılması amacıyla Ortaklık Konseyindeki Topluluk Delegasyonunun belirttiği kriterlerden uzaklaştığını belirleyemez.

24. Buna bağlı olarak, Yunanistan Cumhuriyetinin ikinci, üçüncü ve dördüncü iddiaları da reddedilmiştir.

25. Dava tümüyle reddedilmiştir.

Mahkeme Masrafları

26. Usul yönetmeliğinin 69. maddesinin 2. paragrafı gereğince davayı kaybeden taraf masrafları karşılayacaktır. Davacı davayı kaybettiğinden, mahkeme masraflarını karşılayacaktır.

Bu gerekçelere dayanarak ADALET DİVANININ beyanı ve kararı:

1. Dava reddedilmiştir.

2. Yunanistan Cumhuriyeti mahkeme masraflarını karşılayacaktır.

DUE SLYNN KAKOURIS SCHOCKWEIER
ZULEEG KOOPMANS MANCINI
JOLIET D'HIGGINS MOITINHO DE ALMEIDA
RODRIGUEZ IGLESIAS GREVISSE DIEZ DE VELASCO

14 Kasım 1989 Luxembourg

Zabıt Kâtibi

Başkan

J. G. GIRAUD

O. DUE

DURUŞMA RAPORU

Esas No: 30/88

I. Olaylar

1. Mayıs 1979 da, Konsey, Türkiye-AET İşbirliğini harekete geçirmek üzere, ortaklık çerçevesindeki görüşmeler için Topluluğun pozisyonu konusunda karara vardı. Mali İşbirliği alanında, Topluluk 4. Mali protokol görüşmelerini ele almaya hazır durumdaydı. Geçiş döneminden yürürlüğe gireceği tarihe kadar, Topluluk, Türkiye lehine işbirliği çalışmalarını finanse etmeye yönelik özel bir girişimi başlatmayı öngörüyordu - iki yılda 75 milyon ECÜ tutarında hibe yardımı -.

19 Eylül 1980 de, /Ortaklık Konseyi 75. milyon ECÜ tutarındaki özel yardımı ele aldı ve işleme konulması için koşulları belirledi. Bu amaçla (Ortaklık Konseyi'nin 2/80 sayılı kararı):

1. 75 milyon Avrupa Para Birimi tutarındaki özel yardımın Topluluk tarafından Türkiye yararına verilmesi amacıyla Türkiye ve Topluluk, Ortaklık Konseyi çerçevesinde işbirliği yapacaktır.

2. Türkiye konu ile ilgili projeleri için doğrudan, bu özel yardımın kullanılmasında Topluluğun Ortaklık Konseyindeki delegasyonu tarafından tesbit edilen kriterler ışığında inceleme yapacak olan Komisyona başvuracaktır.

3. Topluluk Türkiye'ye belirtilecek sürede bilgi verecektir.

4. Ortaklık Konseyi yardımın işleyişini izleyecek. Bu amaçla taraflardan birinin isteği üzerine toplanabilecektir.

5. İşbu karar 1 Temmuz 1980 de yürürlüğe girecektir.

Konseyin 30 Haziran 1980 tarihli toplantı tutanağında yer alan, "2/80 sayılı kararının uygulanmasıyla ilgili deklarasyon"da belirtildiği üzere:

Konsey, projelerin kabulünde Akdeniz ülkeleriyle yapılan mali protokollerin işletilmesi ile ilgili prosedürün uygulanacağını kabul etmiştir." Bu prosedür sadece, Komisyon ve Avrupa Yatırım Bankası tarafından gönderilen; bu amaçla kurulmuş ad hoc grupta oybirliği ile kabul edilecek, finansman projelerinin kabul edilebileceğini öngörmektedir. Bazı Akdeniz havzası

ülkelerinin mali protokollerinin uygulanması ile ilgili mali yönetmeliklerin yürürlüğe girmesinden önce, Bu ad hoc prosedür, 1979'un başından beri uygulanabilecek ve geçici bir karaktere sahip olacaktı.

Temmuz 1981'de, özel yardımla ilgili ilk üç proje ad hoc prosedüre göre Komisyon tarafından hazırlandı ve onaylandı.

2. Türkiye'deki iç politikadaki anti-demokratik gelişmeler gözönüne alınarak, Topluluk 1981 yılında özellikle mali yardımlarla ilgili ilişkilerini dondurma kararı aldı. Bu nedenle, 1981 de imzalanmış olan 4. protokol onaylanmadı. 46 milyon ECÜ'lük kısmı harcandıktan sonra özel yardım askıya alındı geriye 29 milyonluk kullanılabilir kısım kalyordu.

1986 yılı başında, Komisyon, Türkiye'deki iç gelişmelerin, ilişkileri yeniden ele almaya izin verecek durumda olduğuna kanaat getirdi. 17 Şubat 1986 daki toplantısı sırasında, Komisyon Türkiye ile Topluluk arasındaki ilişkileri aşamalı olarak normalleştirme önerisi ve özellikle de yardımın geri kalan kısmına konan blokajın kaldırılması ile ilgili mali işbirliğini ele alma konusu yaygın bir kabul gördü.

17 Nisan 1986 tarihli mektubuyla, Komisyon bütçe yetkililerine, mali yönetmeliğin 21. maddesi 2. paragrafındaki usule göre, 100. başlıktaki 9631'nci kalemden (Türkiye ile 4. mali protokol) 96. başlıktaki Akdeniz havzası ülkeleri ile ilgili 9632'nci kaleme 10 milyon ECÜ'yü doğrudan göndermeyi önerdi.

2 Haziran 1986'da, işte bu hükme dayanarak virman önerisi kabul edilmiş, Konseyin kararı aranmamıştır. 27 Eylül 1988 kararıyla (Yunanistan Cumhuriyetininin Konsey aleyhine açtığı henüz yayınlanmamış 204/86 sayılı dava) Adalet Divanı virment'in iptalini talep eden davayı reddetmiştir.

3. Virmanı takiben, Komisyon Türkiye'yi özel yardım çerçevesinde yeni angajman kredileri ile finans edilebilecek projeler sunmaya davet etti. Türkiye bu davete cevap verip uygun projeleri sunduğunda, Komisyon öncelikle bütçe icra yetkisinin yalnızca kendisine ait olduğunu belirtti. İkinci olarak, komisyon, Akdeniz ülkeleriyle yapılan mali protokollerin işletilmesiyle ilgili projelerin kabulünde ad hoc prosedürün artık uygulanmadığını belirtti. Çünkü bu arada Konsey, 22 Aralık 1986'da, Toplulukla Fas, Tunus, Cezayir, Mısır, Lübnan, Ürdün, Suriye, Malta ve Kıbrıs'ın imzaladığı mali ve teknik işbirliği protokollerinin uygulanması ile ilgili 3973/86 sayılı yönetmeliği kabul etmişti (JOL 370 s. 5) Bu yeni yönetmelik kabul edilirken, konsey ve Komisyon bunun "Tüzük kapsamı dışında kalan diğer protokoller için hiçbir

şekilde bir emsal oluşturamayacağını ve diğer protokoller için özgün niteliklerine göre karar alınacağını bildirmişlerdir.

Bu koşullar çerçevesinde, Komisyon, Türkiye'ye yardım projeleri alanında üye devletlerin tecrübelerinden yararlanılabileceğini ve bunun elverişli yolunun 3973/86 yönetmeliğinin "6. Komite" üyelerine danışmak olabileceğini ve bununla birlikte 6. Komite prosedürünün bu konuda uygulanmayacağı kararına vardı. Sonuç olarak, Komisyon Türkiye için üç projeyi "6. madde Komitesinin sadece gündemine aldı. Türkiye AET Business-Week projesi, Ortak Akdeniz kıyı bölgesinde sıtmaya karşı mücadele projesi ve Batı Anadolu da jeotermik enerjisinin işletilmesi projesi. Yunan delegasyonunun izlenen prosedürün yasal olmadığı yolundaki itirazlarına rağmen, projeler Komite üyelerinin., nitelikli çoğunlukla uygundur görüşünü almıştır. 17 Kasım ve 10 Aralık 1987'deki kararlarla, Komisyon özel yardım başlığı altındaki bu projelerin finansmanını kabul etmiştir.

II. Yazılı Prosedür ve Tarafların Sonuçları

27 Ocak 1988 tarihinde Yunanistan Cumhuriyeti, Mahkeme kalemine gönderdiği bir dilekçe ile, Anlaşmanın 173. maddesine istinaden, anılan iptal davasını talep etmiştir.

Hakim raportörün sunduğu rapor hakkında Kanun Sözcüsü'nün görüşü dinlendikten sonra, Adalet Divanı hazırlık tahkikatına gerek görmeden sözlü safhanın açılmasına karar verdi. Bununla birlikte Konsey ve Komisyonu Divana belirtilen süre içinde yazılı cevap vermeye davet etti.

Yunanistan Cumhuriyeti Adalet Divanından

— davanın kabul edilmesini.

— Komisyonun 17 Kasım ve 10 Aralık 1987 de Türkiye'ye özel yardım çerçevesinde finansmanını kabul ettiği projelerle ilgili kararlarının iptalini,

— Avrupa Toplulukları Komisyonun mahkeme masraflarını ödemesini.

Komisyon Adalet Divanından;

— Yunanistan Cumhuriyetinin açtığı iptal davasının reddini,

— Yunanistan Cumhuriyetinin mahkeme masraflarını ödemesini istemiştir.

III. Tarafların Sunduğu Deliller ve Gerekçeler

Yunanistan Cumhuriyeti dava talebini bilindiği üzere dört nedene dayandırmıştı. Topluluk hukukunun ihlali, şekil hükümlerinin ihlali, usul sapması, söz konusu fiilde Komisyonun yetkisizliği.

1. Topluluk Hukukunun İhlali

Yunanistan Cumhuriyetinin iddiasına göre, anlaşmanın 205. maddesi uyarınca harcamanın Komisyonun yetkisi çerçevesinde yapılabilmesi için esasen söz konusu harcama ile ilgili bir düzenlemenin mevcut olması ve bu düzenlemenin ödeme işleminin yasal dayanağını oluşturması gerekir. 1986 yılına ait bütçenin 9632. kaleminde böyle bir düzenleme mevcut değildir. 2/80 sayılı kararın, uluslararası plânda, Topluluğun Türkiye karşısında yükümlülükleri hipotezine rağmen, "Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında ortaklık yaratan anlaşmanın uygulanmasında izlenecek usuller ve alınacak önlemlerle ilgili" hükümetler arası anlaşmanın 2. maddesi uyarınca hiç bir önlem alınmayacaktı. (JO no. 217 29 Aralık 1964, s. 3703).

Bu maddenin 1. paragrafına göre;

Topluluğu kuran anlaşma uyarınca, Ortaklık Konseyinin, Topluluğun yetkisine giren alanlarda kabul ettiği görüş ve tavsiyeler, uygulanmaları için Komisyonun görüşü alındıktan sonra, Konseyin oybirliği kararını gerektirdiğine göre, söz konusu madde açık ve kesindir, yetkili topluluk organlarına hiç bir sapma imkanı vermemektedir. Konsey, Ortaklık Konseyi kararlarının Topluluğun hukuk düzeni içinde yer alma konusunda bir karar almak ya da almamak konusunda hiçbir takdir hakkına sahip değildir.

Komisyon, 2/80 sayılı kararın 9632 sayılı bütçe kalemine temel dayanak oluşturduğu görüşündedir. Ortaklık Konseyi kararlarının Topluluk hukukuna yerleştirilmesi sorunu konusunda, Komisyon, Yunan Hükümeti tarafından ortaya konulan hükümetlerarası anlaşmanın 2. maddesinin 1. paragrafının yorumunun ne bu hükümle ne de bu konuda Konseyin izlediği tatbikatla bağdaşmadığını kabul etmektedir.

2. maddenin 1. paragrafının muhtevası, Topluluk yetkisinden doğan Ortaklık Konseyi'nin kararının Konsey tarafından Topluluk hukukuna aktarılmasını zorunlu kılmaz. "Uygulanmaları amacıyla" ifadesi; "Toplulukta uygulanmaları zorunlu olduğu için" (veya kaçınılmaz) anlamında değil de "Toplulukta uygulanmaları gerekli ise" anlamında yorumlanmalıdır.

Bu konuda Komisyon, 2. madde, 1. paragrafa ait açıklamasının Konseyin, daha önce sözü edilen 204/86 esas sayılı davada ileri sürdüğü tezin ilgili satırlarında yer aldığını belirtmiştir. "2/80 sayılı karar temel öğeleri kapsamakta (yardımın tutarı, Türkiye'nin projeleri sunma biçimi) ve Topluluk bütçesinde kredi karşıklarının sağlanması konusunda yeterli yasal dayanağı oluşturmaktadır."

Bu konuda Konsey tatbikatı söz konusu açıklamaya yeterince uygundur. Esasen ortaklık Konseyi kararlarının yerine getirilmesi için Konseyin çıkardığı karar ve yönetmelikler incelendiğinde; bunlardan yalnız bir kararın ve yönetmeliğin (8 Aralık 1967. JO no. 301 s. 11 ve 2) hükümetler arası anlaşmanın 2. maddesine doğrudan dayandığı görülür. Ortaklık Konseyi kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili diğer yönetmelikler 70'li yıllara ait ve hepsi anlaşmanın 113. maddesine dayanmaktadır. Konseye göre, Topluluk hukukundaki daha sonraki gelişmeler hükümetlerarası anlaşmayı aşmıştır.

Bu bakımdan, Komisyon tüm bu yönetmeliklerin, gümrük birliğine ilişkin idarî işbirliğine veya Türk kökenli ürünleri kapsayan ortaklık Konseyi kararlarının yerine getirilmesi amacı taşıdığını belirtmiştir. Bu kararlar şüphesiz Topluluk mevzuatı üzerinde bir etki yapacak ve uyumlaştırılmasını gerektirecektir. Bu nedenle, bunlar için uygulama yönetmeliklerine ihtiyaç vardır. Fakat diğer durumlarda, burada olduğu gibi Topluluk mevzuatında bir etki yaratmayacakları için uygulama tüzüğü de gerekmeyecektir.

Komisyon ayrıca, hükümetlerarası anlaşmanın 2. maddesi türündeki hükümlerin Yunanistan Cumhuriyeti, Türkiye, Afrika ülkeleri ve Madagaskar ile olduğu gibi karma ortaklık anlaşmaları ile sınırlandığını eklemiştir. (Yaoundé sözleşmeleri 1964 ve 1969).

Aksine, Üç Lome Konvansiyonu hep bir iç düzenlemeyle beraberdir ama daha önce sözü edilen 2. maddenin 1. paragrafı gibi hükümler içermecektir. Bu ise Ortaklık anlaşmasının topluluk hukukuna aktarılmasının yeterince açık olmadığını göstermektedir.

2. Şekil Hükümlerinin İhlâli

Yunanistan Cumhuriyeti, Komisyonun, özel yardımı Türkiye'ye angaje edebilmesi için 1978'deki ad hoc prosedüre göre üye devletlerin oy birliğini (1 Ocak 1987'e kadar) sağlaması gerektiğini iddia etmiştir. Akdeniz ülkelerini kapsayan mali protokoller bu usule göre işletilecekti. Bu tarihten sonra 3973/86 sayılı yönetmelik, sadece belli ülkeler ve konularla ilgili olmak üzere, özel bir prosedür getirecekti.

Konseyin ve Komisyonun 22 Aralık 1986 tarihli, daha önce sözü edilen, 3973/86 sayılı yönetmeliğin "iş bu yönetmelik, öngörülen konular dışında, diğer mali protokollerin uygulanmasında hiç bir şekilde emsal gösterilemez" hükmüne rağmen Yunanistan Cumhuriyeti 3973/86 sayılı yönetmeliğin benzer uygulamasının özellikle de sözkonusu hükümlere rağmen tersine işlediğini belirtmiştir. Yunanistan Cumhuriyetine göre, Komisyonun 1978 de getirilen ad hoc prosedürü izlemesi gerekirdi.

Bu konuda, Yunanistan Cumhuriyeti, Komisyonun anılan yönetmeliğin 6. madde prosedürüne başvuruyu bir "siyasi jest" olarak nitelendirmesini reddetmiştir. Basit bir danışma sözkonusu olsaydı, Komisyonun 6. madde komitesi çerçevesinde oylamaya girişmeyebileceğini belirtmiştir.

Ayrıca Komisyonun savunması, 6. madde prosedürün "Komisyonun Finansman Kararlarına büyük katkısı olduğunu" açıklamasıyla, yine kendisi tarafından yürütülmüş oluyordu.

Komisyon ise herşeyden önce, 205. maddeye göre, bütçe hakkının kendisine ait olduğunu ilke olarak bütçe yetkisini kullanması sırasında üye devletlerin görüşlerinin kendisinin bağlamayacağını belirtmiştir. En azından bu nedene dayanarak, komisyon şekil hükümlerini ihlal ettiği iddiasını reddetmiştir.

İkinci olarak, Komisyon, 6. Komite üyelerine Akdeniz'de kalkınma projeleri alanındaki tecrübelerinden yararlanma amacıyla olduğu kadar üye devletlere siyasi bir jestte bulunmak amacıyla da danıştığını belirtmiştir. Bu durumda, 6. madde komitesinin oylama prosedürüne bağlı kalmamak normalde uygunsuz görülebilir.

Ancak, Komisyona göre, belirtilen görüş, Komitenin görüşü değil, üye devletlerin (komite bünyesinde bir araya gelmiş) görüşüdür. Bu görüşün hukuki yaptırımı yoktur.

Üçüncü olarak Ad hoc prosedür artık uygulanmadığına göre, Komisyon, 6. madde komitesi üyelerine danışmak için müracaat edebilecektir. Akdeniz ülkeleri mali protokollerinin uygulanması ile ilgili yeni yönetmeliğin kabul edilışinden bu yana, Komisyon, "Akdeniz ülkeleriyle imzalanan mali protokollerin işletilmesi ile ilgili takip edilecek" prosedürün, (daha önce sözü edilen, Ortaklık Konseyinin 2/80 sayılı kararının kabulü sırasında Konsey deklarasyonunda geçen terimleriyle) ilke olarak 3973/86 sayılı bu yeni yönetmelik olduğunu belirtmektedir. Şüphesiz, Komisyon, 3973/86 sayılı yönetmeliğin başlangıcından ve 12. madde 6. paragrafında belirtilen ülkeler-

deki uygulama alanının darlığı nedeniyle, olduğu gibi uygulanamayacağı-
nın bilincindedir. Dolayısıyla Komisyon, 3973/86 sayılı yönetmeliği olduğu
gibi uygulamaya değil, 6. madde komitesi üyelerine danışmayı tercih ede-
cekti. Anlaşıldığı üzere, Komisyon, hukuken bağlı olmaksızın, bu Komitenin
kurallarını takip etmeye hazırды.

Komisyon, 6. madde Komitesi üyelerine danışmakla şekil hükümlerini
ihlal etmediğini çünkü 205, maddanın kendisine bütçeyi icra etmede tam yetki
verdiğini buna 9632. kalemin de dahil olduğunu - Türkiye'ye özel yardım -
ve sonuç olarak, üye ülkelere danışmakla serbest olduğunu savunmuştur. Ad
hoc prosedür 1 Ocak 1987 de sona ermiştir.

Komisyon, danışma prosedürünün seçiminde özgür olmadığını, hiçbir
nedenle şekil hükümlerini ihlal etmediğini çünkü vaziyetlere en iyi uyan pro-
sedürü kullandığını ve Ortaklık Konseyinin 2/80 sayılı kararının kabulü sıra-
sında Konseyin deklarasyonuna bağlı kalacak bir prosedür işlendiğini göz
önüne alarak Adalet Divanının karar vereceğini düşünmektedir.

3. Usul Saptırması

Yunanistan Hükümeti Komisyonu bu şekilde hareket etmekle aynı za-
manda usulü kötüye kullandığını iddia etmiştir. Ad hoc prosedür, Akdeniz
ülkeleri ile imzalanan mali protokollerin uygulanması amacıyla hazırlanan
uygulama yönetmeliğinin kapsamına giren tüm bu ülkelere artık uygulanma-
yacağı doğrudur. Bu nedenle, 3973/86 sayılı yönetmelik, kapsamı içine aldığı
ülkeler (sadece bu ülkeler) için ad hoc prosedürün yerini almıştır. Tersine, ad
hoc prosedür, uygulama kapsamı dışında kalan ve başkaca özel mali bir yö-
netmeliğin konusu olmayan Türkiye gibi, diğer bütün ülkeler için "geçici" ol-
mak durumundadır.

Yunanistan Hükümeti, ad hoc prosedürün artık hükümsüz olduğunu ka-
bul eden Komisyonun 3973/86 sayılı yönetmeliğin Türkiye'ye uygulanması-
nın mümkün olamayacağını bilincinde olarak bu sorunu kesin olarak çö-
zümlmek için özel bir yönetmelik hazırlaması ve başkaca yasal olmayan
yollara başvurmaması gerekirdi iddiasında bulunmuştur.

Komisyon ise, 3973/86 sayılı yönetmeliğin, Toplulukla "Cezayir, Fas,
Tunus, Mısır, Lübnan, Ürdün, Suriye, Malta ve Kıbrıs'la imzalanan mali ve
teknik işbirliği protokolleri"ne uygulandığını ve sadece bu devletlerle Toplu-
luk arasında geri ödenmeyen yardımları ya da Topluluk bütçesinden koşullu
olarak sağlanan borçları öngören böyle bir protokolün imzalandığını belirte-

rek ad hoc prosedürün uygulanabileceği başka bir protokol olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle Ad hoc prosedür, 3973/86 sayılı yönetmeliğin yürürlüğe girişinden itibaren hükümsüz kabul edilecektir.

Ayrıca Komisyon, Türkiye'ye özel yardımın işleme konması için özel bir yönetmeliğin zorunlu olmadığını da belirtmiştir. Yardımın kullanımı konusunda gerekli unsurlar daha önce 2/80 sayılı ortaklık Konseyi kararına ve özellikle de 2. paragrafında yer almıştır. Fonların kullanılmasıyla ilgili teknik kurallar ise 21 Aralık 1977 tarihli mali yönetmelikte mevcuttur. (JO L 356, p. 1) Bütün bunlar, özel yardımın doğru olarak yapılması için gerekli yasal dayanaklardır. Komisyon, finanse edilecek projelerle ilgili kararlarına siyasi ve ekonomik bir temel sağlamak için, 6. Komite üyelerinin görüşlerini alabilirdi. Bunu yapmakta serbesttir, yasal olarak bağlı değildir.

4. Komisyonun Yetkisizliği

Yunanistan hükümeti özel yardımın onayının, Konseyin yetkisinde olduğunu ve Konseyin 1980'deki "centilmenlik anlaşmasına" dayanarak ad hoc prosedür aracılığıyla gerekli yasal işlemleri kabul etmede olağan üstü yetkiyle donatıldığını iddia etmiştir. Bu prosedürde değişiklik yapılmasını uygun bulduğunda, yalnızca Konsey bu konuda yetkili olabilecek ve Türkiye'ye yardım finansmanını kesin olarak düzenlemeyle ilgili bir yönetmeliğin kabulü girişimini yine Konsey yapacaktır, 3973/86 sayılı yönetmelik çerçevesinde diğer akdeniz ülkelerine yaptığı gibi.

Yunanistan Hükümeti, Komisyonun, bütçenin icrası konusunda tek yetkilinin kendisi olduğunu iddiasına karşın Türkiye'ye özel yardım projelerinin onaylanmasında pozisyonunun bugüne kadar izlediği tatbikatla bağdaşmadığını, belirtmiştir. Çeşitli mali protokoller çerçevesine giren özel projelerin onaylanma şekillerini tesbit etmenin Konseyin görevi olduğunu idda etmektedir.

Son olarak Yunanistan Hükümeti, Anlaşmanın 205. maddesi uyarınca, Komisyonun, "209. maddeyle ilgili olarak düzenlenen yönetmelik" hükümlerine uygun olarak ve bu çerçevede kendisine tanınan bütçe icra yetkisini kullandığını belirterek bunun da her özel durumda özel mali yönetmelik olduğunu belirtmiştir.

Sonuç olarak, "mali işbirliğini" yürütme ile ilgili kurallar, (...) yardımların yönlendirilmesi, sınanması ve onaylanması ve (...) bu yardımların kullanılmalarının kontrol biçimleri" mali ve teknik işbirliğine ait protokollerin uy-

gulanması için gerekli mali yönetmeliğin kurucu unsurlarını oluşturduğuna göre, bu sorunları çözmeye Komisyonun her girişimi Konseyin yetki alanını paylaşmak olacaktır.

Komisyon özel projelerin onay yetkisinin 205. madde uyarınca yalnızca Komisyona verilen bütçe icra yetkisinden doğduğunu, belirtmiştir. Konsey, sahip olduğu yasama yetkisi çerçevesinde bütçede tesbit edilen Komisyon tarafından takip edilen yardımların onaylanmasında başlıca alanları ve genel kriterleri belirleyecektir. (örnek, 2/80 sayılı kararda belirtildiği üzere özel yardımın kullanımı için Ortaklık Konseyinde Topluluk delegasyonununun tesbit ettiği kriterler). Fakat ferdi projelerin onaylanması yalnızca Komisyon yetkisindedir.

Burada, Komisyon, 16/88 esas sayılı Konseye karşı açtığı, 205'nci maddede geniş bir şekilde ele alan davaya gönderme yapmıştır.

Komisyon ayrıca "209. maddeye dayanılarak çıkarılan yönetmeliğin" çok özel bir yönetmelik olduğunu ve 21 Aralık 1977 tarihli daha önce sözü edilen mali yönetmeliğin bütçenin icrası için gerekli tüm teknik kuralları kapsamına aldığını belirtir.

Komisyona göre, 205. madde, mali yönetmelikteki teknik kurallara tümüyle bağlı kalmak şartıyla bütçe, komisyonunun sorumluluğu altında icra edilecektir, der. Türkiye'ye özel yardım konusunda da, Komisyon, mali yönetmeliğin teknik kurallarına olduğu kadar Ortaklık Konseyinin 2/80 sayılı kararının getirdiği düzenlemelere de uyacaktır. Böylece Komisyona Konseyin yetkisini hiçbir şekilde çiğnemediğini belirtmiştir. Tersine, Komisyona göre, eğer Konsey özel onaylama kurallarıyla ferdi projelerin finansmanları üzerinde kesin bir etkide bulunsaydı, Komisyonun yürütme yetkisini çiğnemiş olurdu.

IV. Adalet Divanı Tarafından Sorulara Cevaplar

Adalet Divanı, özellikle bazı durumlarda Topluluk hukukuna aktarma yapmaya gerek olup olmadığı konusunda karar vermek için, Konsey ve Komisyonu, Türkiye-AET hükümetler arası anlaşmanın 2. maddesi, 1. paragrafında /JO L 217, 29 Aralık 1964, s. 3703) izlediği kriterleri belirtmeye davet etmiştir.

1. Komisyonun Cevabı

Konsey, Komisyonun yardımıyla, Türkiye-AET Ortaklık Konseyinin, işlemeye başladığından bu yana aldığı tüm kararları ve bu kararlardaki değişikliklerin olabildiğince tam bir tablosunu hazırlamıştır.

Bu tablo, Türkiye-AET Ortaklığıyla ilgili iç düzenlemenin 2. maddesi 1. paragrafının; Toplulukta, uygulanması gerekli görüldüğünde, Ortaklık Konseyi kararlarından birinin Topluluk hukukuna aktarılmasının ancak Topluluk Konseyi tarafından yapılabileceği şeklindeki yorumu doğrulamaktadır. Pek çok durumda, Ortaklık Konseyi kararının türü de Topluluk hukukuna aktarılmasını kaçınılmaz kılmıştır. Diğer birçok durumda, kararların türü (örnek olarak; 1/64, 2/64, 3/64, 1/65, 2/69 ve 2/80 kararları veya öncelikle Türkiye'ye hitap eden kararları (örnek olarak; 2/71, 3/71, 1/72, 2/72, 3/72) veya üye devletlere hitabeden kararları (Örnek olarak; 1/64, 2/65, 1/66, 1/80) böyle bir aktarmayı gereksiz kılmıştır.

Pratikte aktarmanın şekli, iç düzenlemenin 2. maddesinin 1. paragrafının, ancak geçiş döneminin sonu ve Ortak Ticaret Politikasının ortaya konduğu 31 Aralık 1969 tarihinde kadar uygulandığını doğrular. O zamandan beri, Komisyon, Ortaklık Konseyi kararlarının aktarılması ile ilgili önerilerini iç düzenlemenin 2. maddesinin, 1 paragrafına değil de AET anlaşmasının belirli maddelerine (normal olarak 113. madde ve bazı durumlarda 43. madde) dayandırarak sabit bir politika izlemiştir. Aynı politika Konsey tarafından da sürdürülmüştür: 1971'den bu yana izlemiştir. Aynı politika Konsey tarafından da sürdürülmüştür: 1971'den bu yana Konseyin kabul ettiği aktarma düzenlemeleri, 113 ve 43. maddelere ya da her ikisine birden dayanmıştır. Topluluğun bu iki kurumu, Türkiye-AET ortaklığıyla ilgili iç düzenlemenin Topluluk hukukunun gelişmesiyle geçiş döneminin sonunda aşıldığı görüşünü paylaşmaktadırlar. Türkiye AET Ortaklık Konseyi kararlarının Topluluk hukukuna geçirilmesi tatbikatı, Lome Konvansiyonunda olduğu gibi üçüncü ülkelerde yapılan tatbikatlarla da bütünleşmektedir.

Komisyon, tablodan da açıkça görüldüğü gibi, 2/80 sayılı kararın Topluluk hukukuna aktarılmasını zorunlu kılmayan türde bir karar olduğunu ve bu tutumun 27 Eylül 1988 tarihli kararıyla Adalet Divanı tarafından da zımnen paylaşıldığını belirtmiştir. (Yunanistan Cumhuriyetinin Konseye karşı açtığı daha önce sözü edilen karar). Ayrıca, Komisyon, Türkiye'ye özel yardımın finanse edeceği projelerin incelenmesi ile ilgili muhtemel bir prosedürün iç düzenlemenin 2. maddesinin 1. paragrafına, istisnaden bir kararla alınmayacağına gayet açık olduğunu da eklemiştir. Böyle bir prosedürün, Türkiye-AET Ortaklık Konseyi'nin bir kararının Topluluk hukukuna aktarılması ile hiçbir ilgisi yoktur.

2. Konseyin Cevabı:

Toplulukla üye devletler ve üçüncü ülkeler tarafından, AET Anlaşmasının 238. maddesine dayanarak yapılmış ve yürürlükte olan anlaşmalardan sa-

dece Türkiye - AET Ortaklık Anlaşması (Ankara 12 Eylül 1963) ve AKP*-AET 3. Lome Konvansiyonu anlaşmalarında, uygulanmaları sırasında izlenecek prosedür ve alınacak tedbirlerle ilgili olarak bir iç düzenleme yapılmıştır. Karma anlaşmalar olarak nitelenen bu anlaşmalarda, organların aldıkları kararlar ulusal tedbir şeklinde olduğu gibi Topluluk tedbirleri şeklinde de olabilir. Konseyin cevabı ise Topluluk tedbirlerine yöneliktir.

Türkiye ile ilgili iç düzenlemede 2. madde 1. paragrafta kullanılan formül Yunanistan ile AET arasındaki ortaklık anlaşmasından alınmıştır. Birbirini izleyen AKP-AET Lome sözleşmelerindeki iç düzenleme, Topluluğun yetkisinden doğan konularda aynı tür hükümleri içermez, fakat sadece kendi yetkilerine giren alanlarda, AKP-AET Konseyi'nin kararlarının uygulanması için üye devletlerin yapacakları düzenlemeler öngörülmüştür.

Konsey, hangi durumlarda Topluluk hukukuna aktarma yapılabileceği konusunda, Türkiye-AET iç düzenlemesinin 2. maddesinin 1. paragrafının yorumuna açıkça belirtilmiş bir kriteri hiçbir zaman getirmemiştir.

Gerçekte, Ortaklık Konseyi tarafından kabul edilmiş kararlarının uygulanması için, bir başka deyişle, Topluluk hukukuna aktarılmasında, Türkiye AET Ortaklık anlaşması çerçevesinde konseyin izlediği tatbikat gösteriyor ki, hukuken gerekli olduğu sürece, bu kararların uygulanması için Konsey her zaman iç düzenlemeler kabul etmiştir.

Adalet Divanının sorusuna cevap verebilmek için, Konseyin Genel Sekreterlik arşivlerinde bir araştırmaya girişilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları bir liste halinde, Ortaklık Konseyinin kararları ile kabul edilmiş söz konusu aktarma düzenlemelerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Bu listenin icelenmesinden çıkan sonuca göre, Türkiye-AET Ortaklık Konseyinin kararları ile kabul edilmiş söz konusu aktarma düzenlemelerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Bu listenin incelenmesinden çıkan sonuca göre, Türkiye-AET Ortaklık Konseyinin bir kararının yerine getirilmesinden, hukukî bir düzenlemenin genellikle bir yönetmelik) Konsey tarafından kabulünün gerektiği her durumda, Konsey bu şekilde hareket etmiştir. Birçok tesbit yapılmıştır:

— Sadece 5 durumda (1970 den önce), kabul edilmiş aktarma düzenlemeleri yasal dayanak alınarak, iç düzenlemenin 2. maddesinin 1. paragrafına

* Afrika - Karaibler - Pasifik Ülkeleri.

başvurulmuştur. (Komisyona danıştıktan sonra Konseyin oybirliği) Bu metinlerden ikisi daha eski bir yönetmeliğe atılan bir temdittir.

— Daha sonraki yıllara gelince, Konseyin, komisyonun önerisi üzerine, kabul ettiği aktarma düzenlemelerinin hemen hepsi, 43. maddeye muhtemel başvuru hariç, AET anlaşmasının 113. maddesine dayanan bir yönetmelik biçimini almıştır;

— 1980 yılında Ortaklık Konseyi'nin kabul ettiği kararlara gelince (1.2 ve 3/80 sayılı kararlar), Konsey özellikle şunları belirlemiştir:

1/80 sayılı karar, tarımla ilgili bir başlık, sosyal hükümlerle ilgili bir başlık ve ekonomik ve teknik işbirliği ile ilgili 3. bölüm olmak üzere 3 başlığı kapsamaktadır.

Bu kararın sosyal hükümleri, İç düzenlemenin 2. maddesinin 2. paragrafına göre her üye devlet tarafından ulusal planda alınacak tedbirler öngörmektedir.

Çeşitli işbirliği alanlarının Ortaklık Konseyinin gözetiminde güçlendirilmesini esas alan ekonomik ve teknik işbirliğiyle ilgili hükümler, uygulamaları için hukuksal iç düzenlemeleri gerektirmez.

Özel yardıma ilişkin 2/80 sayılı karar bütçe prosedürü çerçevesinde 9632 (Türkiye'ye özel yardım) sayılı kalemde yer alan kredi ile uygulamaya konmuştur.

3/80 sayılı karara gelince uygulanması için Konseyin bir yönetmeliğiyle ilgili Komisyonun önerisini gerektirmiştir (JO C 110 25.4.1983 p. 1).

AET Anlaşmasının 238. maddesine dayanmaktadır ve henüz kabul edilmemiştir.

Listenin incelenmesi, gerekli ve uygun olduğunda "topluluk hukukuna aktarma düzenlemelerinin kabul edildiği durumları teyit etmektedir. Bunun yapılmadığı durumlar bu konuda yasal düzenlemenin zorunlu olmadığı durumlardır. (Ortaklık Konseyinin 1/64, 2/64, 3/64, 1/65, 2/71, 3/71, 1/72, 2/72, 2/75, 1/80 (3. bölüm), 2/80) veya üye devletlerinin yetkisine giren kararlardır (Ortaklık Konseyinin 4/64, 2/65, 1/66, 2/76, 1/80 (2. Bölüm) kararları). Bu konuda ve genel olarak Konsey, İç düzenlemenin 2. maddesi 1. paragrafında yer alan "uygulanmaları amacıyla" ifadesinin Ortaklık Konseyi kararına bir dahili etki yapabilmek için, uygulanması Toplulukta yasal olarak gerekir şeklinde anlaşarak yorumlanması görüşündedir. Bu şekilde, 2 madde

1. paragrafı sadece başka türlü uygulanması mümkün olmayan kararları aktarmayı zorunlu tutar.

"Topluluk hukukuna aktarma düzenlemeleri"nin yasal dayanağına gelinci; 2. maddenin 1. paragrafına ender olarak sadece 1967/1968 yıllarında başvurulmuştur. 1970 yılından itibaren ve özellikle topluluk hukukunun ortak ticaret politikası ile ilgili gelişmeleri göz önüne alındığında, Türkiye AET ilişkilerinde ticari nitelikli tedbirlerin dahili planda uygulanması konusunda tek ve uygun yasal dayanak oluşturan anlaşmanın özellikle 113. maddesine dayanan, Konseyin yaptığı düzenlemelere başvurulmuştur.

Sonuç olarak Konsey, daha önce sözü edilen üç AKP-AET Sözleşmesinin (Yaounde Sözleşmelerini izleyen) bir iç düzenlemeyle beraber olduğunu fakat bunun Türkiye-AET iç düzenlemesinin 2. maddesi 1. paragrafı gibi hükümler içermediği ne dikkat çekmiştir.

AKP-AET Ortaklık Konseyi kararlarının Topluluk hukukuna aktarılması konusu açık bir şekilde kurallara bağlanmamıştır. Pratikte bu konu, AET Anlaşmasının uygun hükümlerine dayanarak kabul edilmiş, topluluk kurumlarının yaptığı düzenlemeler biçiminde bir aktarma yapılması konusuna girer. (Özellikle 113. madde) Benzer yasal durum, Topluluğun üçüncü ülkelerle (Akdeniz ülkeleriyle ilgili işbirliği anlaşmaları, EFTA anlaşmaları) yaptığı, anlaşmalarla doğrulanmıştır. Bu anlaşmalar, karma organların kararları, uygun olduğu takdirde, Topluluk hukukuna aktarılmasında iç düzenlemelerin konusu olurlar.